

ԹԻՒՐԿՆԵՐ ԵՆԻՐԱԿ

4. Պոլս, 15 յունվարի

Երեկ Պէրա-Պայասում, «Ալարա-Պրակա» լիբերալները ասացողներն են, որ պարսկական լիբերալ կուսակցութեան հիմնադիրն է և որին հովանաւորում է պրինց Սարա-Էզրինը, օսմանեան կայսրութեան անկախութեան 610-դարձարձի առիթով ճաշկերպութեանը ներկայ էին ներքին գործերի, գիւտարարական, վաճառական միջնորդները, անարտոններ, մի քանի ժողովարարներ:

Քեանվարձայն ճառը կարգաց չէր մի-փաշան: Ճառի մէջ ասված էր. «Ալարա եւ ներքին լիբերալն համար այն առաջին հասցիներն են, որ կարգ մէկ են հայրենասերները օսմանեան անկախութեան տարեգարծի օրը, անկախութեան, որին մշտնջենականութեան է վիճակված: Ուրախ եմ նոր ընտրված պատգամներն համար, որ մեզ հնարաւորութիւն է ապրիս միանալ այս սեղանի շուրջը: Մենք պետք է շնորհակալ լինենք սուլթանին, որ ապահովում է ազգի առաջնորդներին: Օսմանեան անկախութեան փառքը յարատև կը լինի, քանի որ թագաւորը և ժողովուրդը ընթացում են միասին: Այդ ճանապարհով նրանք կը վերականգնեն այն ոյժն ու փառքը, որոնք կարգաված էին վերջին երկու դարում: Իրա իրականացումը կարգաված է օսմանեան դրոշմ տակ օսմանեան պետութեան ընդ որ ժողովուրդները միութենային: Բոլոր ժողովուրդները թիւրքեր, արաբներ, քրիստոնէսներ, ալբանացիներ, սլաւոններ, յոյներ, հայեր, իրանացիներ, պէտք է գիտակցեն, որ կարգաված են մի ազգ մի հայրենիքով, պէտք է պանծան ոչ իւրաքանչիւրը եր ազգայնութեան փառքով, այլ հանուր օսմանեան: Ներքին առաջինը կը գնան միացեալ, ձեռք-ձեռքի տուած: Յայտնում եմ, որ այդ առաջնորդներն արդեւրեւ չը կան ոչ երկրի դրամով, ոչ ներքում: Քաղաքական թիւրքերը միութենային ընդ որը կը հարթվեն»:

Իսկ Պէրա-Պայասի միացման թեմայով ճառի արտասանեցին սեւնատի նախագահ Սայիթ-փաշան, «Երեւոյն» խմբագիր Ալի-Քէմալը, գանազան ժողովուրդները ներկայացուցիչները:

Երեսուցիք թիւրքերը բացակայում էին: (Վ. Գ.)

4. Պոլս, 15 յունվարի

Բոլորական մօրթիկացիայի առիթով լրագիրները արտասանութիւններ են ասում թիւրքական սուսայից, որ հաստատում է թիւրքերի խաղաղաւորութիւնը և նրա ազդեակով մտադրութիւններ չունենալը:

«Նի Գագէթման» դեմոկրատիկ պաշտօնական մի յայտարարութիւն, թէ թիւրքերն նշանակութիւն չէ սուլթանը բողոքական պայտնութիւն, շարունակելով յամալել իր պահանջները վրա և ցաւակցելով բոլոր մեծ պետութեաններին նոր բողոքական պատերազմական ջանքերի համար, որոնց, սակայն, ինչպէս վկայում է բորսայի հանգամանքները, ոչ որ լուրջ չէ համարում: Պատերազմի երկիրը չէ կայ, բայց եթէ անտար, սպասվելու էրին հակառակ, պատերազմ բռնկվի, Բոլորական լաւ կը շարժվի և երկար ժամանակ կը դըլայ: (Վ. Գ.)

4. Պոլս, 15 յունվարի

Բոլորական մօրթիկացիայի առիթով լրագիրները արտասանութիւններ են ասում թիւրքական սուսայից, որ հաստատում է թիւրքերի խաղաղաւորութիւնը և նրա ազդեակով մտադրութիւններ չունենալը:

«Նի Գագէթման» դեմոկրատիկ պաշտօնական մի յայտարարութիւն, թէ թիւրքերն նշանակութիւն չէ սուլթանը բողոքական պայտնութիւն, շարունակելով յամալել իր պահանջները վրա և ցաւակցելով բոլոր մեծ պետութեաններին նոր բողոքական պատերազմական ջանքերի համար, որոնց, սակայն, ինչպէս վկայում է բորսայի հանգամանքները, ոչ որ լուրջ չէ համարում: Պատերազմի երկիրը չէ կայ, բայց եթէ անտար, սպասվելու էրին հակառակ, պատերազմ բռնկվի, Բոլորական լաւ կը շարժվի և երկար ժամանակ կը դըլայ: (Վ. Գ.)

4. Պոլս, 15 յունվարի

Բոլորական մօրթիկացիայի առիթով լրագիրները արտասանութիւններ են ասում թիւրքական սուսայից, որ հաստատում է թիւրքերի խաղաղաւորութիւնը և նրա ազդեակով մտադրութիւններ չունենալը:

«Նի Գագէթման» դեմոկրատիկ պաշտօնական մի յայտարարութիւն, թէ թիւրքերն նշանակութիւն չէ սուլթանը բողոքական պայտնութիւն, շարունակելով յամալել իր պահանջները վրա և ցաւակցելով բոլոր մեծ պետութեաններին նոր բողոքական պատերազմական ջանքերի համար, որոնց, սակայն, ինչպէս վկայում է բորսայի հանգամանքները, ոչ որ լուրջ չէ համարում: Պատերազմի երկիրը չէ կայ, բայց եթէ անտար, սպասվելու էրին հակառակ, պատերազմ բռնկվի, Բոլորական լաւ կը շարժվի և երկար ժամանակ կը դըլայ: (Վ. Գ.)

4. Պոլս, 15 յունվարի

Բոլորական մօրթիկացիայի առիթով լրագիրները արտասանութիւններ են ասում թիւրքական սուսայից, որ հաստատում է թիւրքերի խաղաղաւորութիւնը և նրա ազդեակով մտադրութիւններ չունենալը:

յն նախնային շեքերի պիւրը, թողնելով կուր դաշտում բազմաթիւ վիրաւորներ և սպանվածներ: Նրա զորքերի մի մասը փախուտաւ տուեց: Իլիմանուսն է գտնվում ներկայումս թիւրքական կապիտան Մուխլու-էֆէնդին տար ակերներով:

Թէրան, 15 յունվարի

Պարսկաստանի նարուում անկարգութիւններ ծագեցին: Բուշիրում պատմաբանները վերաւորել են նախնային պատմութեանը, սպանել են նրա երկու որդիներին: Շիրազում ամբոխը յարձակվել է շահի բանակի բաժանումները վրա և կորուստ էր նրան: Լարիսում, մուշաբիկ շաշի-Մէր-Արդու-Նուսէյի առաջնորդութեամբ, սկսվել է ուժեղ հակակռավարական շարժում: (Վ. Գ.)

Թարսի, 15 յունվարի

Սամազ-խանի կառավարական ձիււորները գրաւեցին Ալվան և Սէվան գիւղերը, որոնք գտնվում են ասս վերստ հեռավորութեան վրա թաւրիցից, և կարեցին հարգողակցութիւնը Չուլֆայի հետ: (Վ. Գ.)

Անգլիական մատուց մեծ տեղ է նուրում պարսկական գործերին: «Դէյլի Նուսը» մի խիտ յողումով բողոքում է շահի համար փոխառութիւն կարգաւորելու և առնադրակ պարսկական գործերին որեւէ միջամտութիւն անելու դէմ: «Ստանդարդը» հարգում է, որ Նե-կոստին Պետերբուրգում յանձնված է մի յիշատակագիր ուսաց կառավարութեան հայեացքների մասին պարսկական գործերի նկատմամբ: Յիշատակագիրը ընդունում է շահի բողոքականութեան երկիրներին և պահանջում է հրաւիրել յափշտակութիւններին և առաջին սխալները շեքեր նոր մէջին: Ռուսաց կառավարութիւնը կողմակից է շահի համար փոխառութիւն կարգաւորելու այն պայմանով միայն, որ շահը ընդունէ բարենորոգումների ծրագիրը: Այդ ֆինանսական օգնութիւնը պէտք է յանգի այն բանին, որ պարսկական արեւտեսութեան կարգաւորումը յանձնվի փոխառութիւն տուող պետութիւնների ներկայացուցիչներին:

«Սորինը Պասը» հարգում է, որ Պետերբուրգում մշակված է պարսկական նոր «ասմանագրութեան» նախագիծ: Նրան քննութեան ենթարկելուց յետոյ միայն բաց կը թողնվի Պարսկաստանին անդու-ուսուական փոխառութիւնը: Պահանջողական այդ թիւրքը նկատում է, որ եթէ շահը աջակցութիւն չը գտնէ զրոյց, այն ժամանակ նա ստիպված կը լինի անձնատուր լինել սահմանադրականների պահանջներին: այդ պէպքում արդէն միանգամայն աւերող կը լինի արտաքին միջամտութիւնը:

Բարենորոգումների ծրագիրը, անկախ նրանից թէ նա կը մշակվի Պետերբուրգում կամ Լոնդոնում, այն հետևանքը կունենայ, որ աւելի ևս կամրապնդի շահի ընտանեկանութիւնը և չիւստիկան Պարսկաստանը կը մասնի Ռուսաստանի ղեկնորական զբաղման:

«Ելիլի Նուսը» պարսկական գործերի վերաբերմամբ իր գրած առաջնորդողում ասում է. «Մինչև որ մենք չը լսենք այդ մասին սըր Էդուարդ-Գրեյի իր բերնից, մենք չենք հաւատար, որ Անգլիան աջակցութիւն ցոյց կը տայ Պարսկաստանում կողակային դիպլոմատիային: Առայժմ Պետերբուրգից արված այդ տեղեկութիւնները մենք համարում ենք ուսական պաշտօնական զրոյցութիւն մեր միջնորդի դէմ, որովհետև Անգլիան Ռուսաստանի հետ համաձայնութիւն է կայացրել պարսկական գործերին չը միջամտելու մասին միայն»:

Թարսի, 9 յունվարի

Կուր չը կայ: Անցեալ օր Սամազ խանը մի նամակով դիմել էր «անջուաններ» և խորհուրդ տուել ղեկները ցած դնել: Նախադրվել շահին և անխնայութեան գտնաւոր չը դառնալ: Պատասխանը արեւմտահայերէն էր:

Յամատ լուրերն են պտուտ, որ ուսները և անգլիացիք մնում են գործ դնում շահի վրա և ստիպում խաղաղեցնել երկիրը և յարգել իր արքայական խնամքները: Բազումը հաց չը կայ: Ջրաղացները չեն քանում. շրերը կորված են կառավարութեան կողմից: Ոչխարի միսը բոլորովին չը կայ, քէշ քանակութեամբ ժողովում է կով, եղ և գունձը: Գարի ցանքը հացի սովոր թաւրիկ ժողովրդի համար գրավի չէ՛ ոչ մի պակասութիւնը, ոչ իւրի լիւրը 30-32 դրան բարձրանալը, ոչ ձուի հատը 5-6 շահի լիւնը և այլն և այլն:

10 յունվարի

Սպանի շարժումները և աղբուրութեանը խիտ ոգտարում են սեղիս սահմանադրականներին: Շուրհներ են պտուտ, որ իր շուտով հրավառութիւն պիտի լինի սահմանադրութեան շնորհիւ: Առիթով, որ շահը իր խոստանում է սուլ, եթէ երաշխաւորված լինի զաջարեան հարստութիւնը և իր անձի պահպանութիւնը: Շուրհներ կան նոյնպէս, որ իրը էն-ուր-Գոլէն հակամէտ է թեզվելու սահմանադրականների կողմը և մտնելու քաղաք... 9. Միւսնեան

ՅՅԳՈՒՏ ԱՅՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՒՅԱԿԱՆԵՐԻ

Քաղաքային վարչութիւնը իր գործին է Անհաւատարի է թուում, որ այսուհետև կառավարական, բուսակական բեժմը ընդմիջ թողված կարելի է համարել: Զուլֆայի ճանապարհը գործում է. գիծը դիս սահմանադրականների ձեռքին է:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՒՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳՍԱՍՏԱՆԵՑ

Երևան, 12 յունվարի

Անցեալ օրը քաղաքի բնակիչներին մէկ իվան Մէլքեթեանի գոմում վախճանեց ցրտից ստացած մի պտուտ կին: Պատար, անտիրութիւնից ստիպված, դիմում է իր նարազատ երբորը՝ վաճառ նաւասարդեանին, իրան պահելու. սակայն վերջինս այս ձիւն-ձեռնով ասանից դուրս է վնասում նրան: Պատարը դիմում է իր աղջկա օգնութեանը, սակայն վերջինիս ամուսինը և կեսուրը գործակ վնասում են: Մինչև ոչ զիջիլ նա, զրաւ մնալով, կձկվում է մի պատի տակ այդտեղ գիշերելու. սակայն պատահում է մի կին և նրան սուս ասանում: Բայց զբաղաբար սրա ամուսինին էլ արբած առն գալով հայտնում և գուրս է շարժում: Սուկալի ստանմանիցի փամբանակ, պատարը զորալով մի կերպ հանում է երբոր դասը, ծնունդ է, աղջկան է, որ ներս ընդունեն, բայց դուրս բաց չեն առնում, և զբաղղ կինը ձմրան դաման ցրտից ստացած՝ արդէն մահանում է հասնում: Եւ մինչ կինանը յիշակալ ու իվան Մէլքեթեանը և կը տանել իր գոմը տեղաւորելու, արդէն ամեն բան վերջացել էր:

Այսօր, ամիս 12-ին, պ. Գէորդ Գեորգեանի տանը ինքնասպանութիւն գործ էր զինադիպի VIII դասարանի մի հրէայ (բրիտանացաց) աշակերտ, Բարձրանկի արգանուով: Սպանութեան պատճառները մտելու են: Քողի է նամակներ:

Երևանի փոխ-թեմակալի կամ առաջնորդի ընտրութեանը մասնակցելու համար մեղաւոր զեկտեմբերի 21-ին նշանակված էր ծխական ժողով պատուիրակներ ընտրելու համար: Թիւրքականների օրինակը թիւ չը լինելով պատճառով այդ օրը ժողովը չը կայացաւ, ուստի նշանակվեց երկրորդ փողով, որ տեղի ունեցաւ դեկտեմբերի 28-ին, կիրակի: Եւ որովհետև մեր քաղաքը ունի 9 քահանայներ, այդ պատճառով ընտրվեցին 9 պատուիրակներ, այն է պ. պ. 1) Բարտիկան, 2) Ն. Հայրապետեան, 3) ք. Զաբախեան, 4) Տէր-Միքայելեան, 5) Ս. Բարսեղեան, 6) Յ. Իւսուֆեան, 7) Ս. Մամիկոնեան, 8) Պ. Չալչարեան և 9) Լ. Պետրոսեան, որոնք, զուտիս պատուիրակներին հետ միասին, յունվարի 30-ին ընտրելու են 9 հոգի պատգամաւորներ, որոնք գնալով Երևան պէտք է ընտրեն թեմակալ-առաջնորդ (փետրվարի 11-ին):

Ժողովում հարց դրվեց գաւառիս կողմից թեմ-առաջնորդի թեկնածութեան մասին և միաձայն անցաւ Պորէն վարդապետ Մուրադեղեանի թեկնածութիւնը (սա բացակայ էր ժողովից): Թէև խօսք բացվեց նաև երկրորդ թեկնածուի անձնաւորութեան մասին և առաջարկուցին եղան Մատթէոս վարդապետին, որը նոյնպէս մեղաւոր գործունեայ բարեկարգիչ է եղել սակայն ժողովը յանդից այն երազկողութեան, որ մեր գաւառի կողմից երկնուղծ զրվի միմիայն Պորէն վարդապետի թեկնածութիւնը և որ մեր պատգամաւորները պէտք է աշխատեն աջակցեցնել Կարեն համարվեց նաև այն, որ պատգամաւորները Երևանի թեմական պատգամաւորական ժողովում արժարծելու են թեմ. խորհուրդը ունենալու ինդրը:

Սուր չունենք տեսլու, որ մեր բոլոր քաղաքացիներին բուն ցանկութիւնն է, որ հայր Մուրադեղեանը դաւան Երևանի առաջնորդ, իբրև միջնորդաւոր, գործունեայ, երիտասարդ վարդապետ, իբրև մի ժիւր անձնաւորութիւն, բայց միս կողմից որքան լաւ կը լինէր, որ մի տարի ևս մնա մեղանում, որպէսզի իր սխառ փառաւոր գործը, ուսումնարանի հոյակապ շինութիւնը, վերջացնել (սա այժմ 2 արշին շարված), քանի որ նրա հեռանալով վայ թէ դպրոցի շինութեան գործը դանդաղի և տարիներով ձգվող: Սակայն յոյս կայ, որ, երևանի առաջնորդ լինելով, հայր Մուրադեղեանը դարձեալ չի մոռնայ մեր կողմը: Երևանի թեմական պատգամաւորական ժողովում արժարծելու են թեմ. խորհուրդը ունենալու ինդրը:

Սուր չունենք տեսլու, որ մեր բոլոր քաղաքացիներին բուն ցանկութիւնն է, որ հայր Մուրադեղեանը դաւան Երևանի առաջնորդ, իբրև միջնորդաւոր, գործունեայ, երիտասարդ վարդապետ, իբրև մի ժիւր անձնաւորութիւն, բայց միս կողմից որքան լաւ կը լինէր, որ մի տարի ևս մնա մեղանում, որպէսզի իր սխառ փառաւոր գործը, ուսումնարանի հոյակապ շինութիւնը, վերջացնել (սա այժմ 2 արշին շարված), քանի որ նրա հեռանալով վայ թէ դպրոցի շինութեան գործը դանդաղի և տարիներով ձգվող: Սակայն յոյս կայ, որ, երևանի առաջնորդ լինելով, հայր Մուրադեղեանը դարձեալ չի մոռնայ մեր կողմը: Երևանի թեմական պատգամաւորական ժողովում արժարծելու են թեմ. խորհուրդը ունենալու ինդրը:

Բազու, 10 յունվարի *)

կուռ ենք 3 բուրլի, որից մէկ բուրլին սուլիս է իմ քոյրիկ Շուշանիկը, մէկ բուրլին սուլիս է իմ քոյրիկ Լիլան, մէկ բուրլին էլ սուլիս եմ ևս Արամայիս: Այս փողը հայրիկ ընծայի էր մեզ օսմանս առթելու համար: Էլ չը սարքեցինք, այս 3 բուրլին խնդրում ենք ուղարկէք Հայաստան՝ քաղցածների համար, որ նրանց հայրիկը հաց տանի, տայ երեսներին: Եւ էլ չը մոռնին: Արամայիս Բարայեան

ՇՏՏՏ ԵՒ ՌՈՂԻԿ

«Մշակի» այս տարվա № 6-ի մէջ «Թեմական սուրբի և խորհուրդ» վերնագրով յօդուածում, ի միջի այլոց, գրել էի. «Պէտք է մեր հողերակաւորների հաստատ ու որոշ շատ կարճեք. պէտք է անպարտուն հողերակաւորների գոյութեանը վերջ դնենք, իսկ պաշտօնաւորների համար որոշ առձեռններ սահմանենք. դրանով ազատած կը լինենք ժողովրդին աւելորդ մարդկանց ի գուր տեղը կերակրելու, պահելու ծանրութիւնից, որով և Թեմակալը կը լինենք ծխական տուրք պարտ պայմանը»:

Շատի ինդրը ինքը կազմակարգութիւնը յարգած է. հետագայ մի պահանջ է, որ մեզ համար օգտաւէտ լինելու հետ և օրինաւոր է: Բայց որպէսզի պայ շատը ամուր լինի, պէտք է, կազմվուց յիտոյ, ստանալ օրինական հաստատութիւն. այլպէս մեզ շատ լաւ յայտնի է մեր հողեր իշխանութեան սահմանութիւնի արժեքը: Անպաշտուն հողերակաւորների գոյութեանը ոչ միայն անբարեկարգիչ է, այլ և ապօրինի ու ժողովրդի ու իր հաստատութիւնների համար միանգամայն ի գուր ծախս: Որոշ շատ կարգավորվում է միայն, որ անպաշտուն հողերակաւորներին կերակրուց և նրանց լաւած խորհուրդից կազմով ժողովուրդը:

Որոշ առձեռններ սահմանելը հնարքն թեմ-թեմութիւն կը պատճառի ժողովրդին: Օրինակ՝ Բաթում քաղաքը այժմ ունի 900 տուն ժողովուրդ, չը հարցած ամուրիներին: Եթէ առձեռն սահման չը լինէր, պարզ է որ քաղաքը կունենար առ նուազ 4-5, եթէ ոչ աւելի քաղաքացի: Քանի որ որոշ շատ չը կայ, որոշ խմբակցութիւնը, ինչպէս միական կապերը և այլ այսպիսի պարագայերն են, որ աւելցնում են քահանայներ, սրանց հետ և տիրացուների թիւը: Ասելի թէ այսպէս քահանայներ Բաթումում քաղաքում էր մնային պիտի լինէր, այլ նըրանք ամենքն էլ թեքիս աւելի կկամուր կունենային և կաւոսմաներ տեղի կը լինէին, քան թէ այժմեան առձեռն 2 քահանայ: Արդ միջի պարզ չէ, որ նրանք պէտք է ապրէին ժողովրդի հարցով: Երկու քահանայ բոլորովին բաւական են ժողովրդին բարարելու համար: Ինչպէս 1907 և 1908 թ. թ. հայրենիքի քննութիւնը ցոյց տուց, Բաթումի կեկեղեցի գուտ քահանայական եկամուտ ստանում է տարեկան 2800 ռ., այլևս կրօնաւորական եկամուտ տարեկան 700-800 ռ., ուրիմ քահանայները սուլիս են իրանց աշխատանքով կեկեղեցուն տարեկան 3500-3600 ռ., իսկ ստանում են առձեռն 3200 ռ., մնացածը մնում է կեկեղեցուն: Այն ինչ եթէ առձեռն չը լինէր, ոչ միայն այդ բոլոր եկամտները պիտի մնային քահանայներին, այլ և 4-5 քահանայ լինելով կրկնապատիկ, եռապատիկ գումարներ պիտի կորզվէին ժողովրդից: Ասում են կը կընկալաւորին, որովհետև Բաթումում արտոգութիւնների համար համեմատած միւս քաղաքների հետ սահմանված են շատ պակաս գներ. վճարված են իսպառ ազատ կեկեղեցու թեմային: վերջացած են աշխատանքը ու ժամուց, էրի ու մարթի, կողոպուտ ու շաքար, ու սղան ու այլ ստակ տուրքեր և նորայիններ, որոնք բոլորը փող արժէին և գնում էին քահանային: Քահանայները պարտաւոր են կատարել Բաթումում բոլոր այն պարտաւորութիւնները, ինչ որ կարգված է քահանայական պաշտօնի հետ, այս պարտաւորութիւնների մէջ է և՛ կրօնաւորացուցութիւնը և՛ երկեկեղեցու թիւնը: և տեսլութիւնը և այլն: Եւ երկու քահանայ բոլորովին բաւական է: Մինը դիցուր սուլիս է կամ կարող է տայ օրական 3-4 դաս դպրոցներում, միւսը պարտաւոր է կատարել ծխակաւորութիւնները: Բաթումում ունի տարվայ մէջ միջին թիւով 550 միլըրութիւն, 50 պակաս 210 նմանեալ-ընդամենը 510, որ օրական միջին թիւով երկու արտոգութիւն էլ չէ կազմում: Երեկոյ, առաւօտ ժամ գնալու մասին խօսք լինել չէ կարող, քանի որ այն ամենօրեայ և անարգի պարտաւորութիւն է թէ մէկի և թէ միւսի համար:

Արեւի լոյսի պէտք է, որ առձեռն սահմանը բնաւ շահանք չէ քահանայների համար. ուստի և շահանքը, ազատ, ընչաքաղց, անձնապաշտ ու շարժի քահանայները իրանց ընտանեկան հակառակ են և կը լինեն այդ ընտանեկան և վերանալու այդ հարցերը:

Սուր չունենք տեսլու, որ մեր բոլոր քաղաքացիներին բուն ցանկութիւնն է, որ հայր Մուրադեղեանը դաւան Երևանի առաջնորդ,

ամառային գործարարը ստանում էին շատ երկար օրվայ համար 6—7 պիստոլ (1 պիստոլը = 8 կոպ.)։ Իսկ արամիայի ձիապանները և ալ ընտանիքները միայն 5 պիստոլ։ Մինչդեռ 4. Պոլսում կանգնելով վաճառքի օրը օր, և այդպիսի բռնակալ պարկեր, մանաւանդ ընտանիքաւորի համար, անկարելի է։ Ահա և մի քանի տեղեկութիւններ բանւորական օրվայ երկարութեան մասին։ Ազգաբազարի մէջ մեծաքանակ գործարարներում կանայք աշխատելով 16 ժամ ստանում են 1—5 պիստոլ։ Կոյսնիւլ մագաղանները գործակատարները, վաճառատները և այլն աշխատում են մինչև ուշ գիշեր, մեծ պանդոկները ծառայողները զբաղված են լինում մինչև լուսամտը։ Աւելի լաւ է Կ. Պոլսի ամենապարկաւոր, մասնաւոր ծառայողները, զորութիւնը, այստեղ առևտուրը վերջանում է արեւ մայր մասնալույս։ Իսկ գրասենեակներում, առաւել Պերսիական գործարարները մէջ, աշխատում են մինչև երեկոյան 8-ը։

Չը կար թիւրքերայում և տունական շանգիտա սովածը, բացի մի քանի արտօնաւոր հիմնարկութիւններից, ինչպիսիք են խոշոր բանկերը, օսմանեան բանկը և թամբաբուրի ղեկին (ժողովրդական)։ Այստեղ աշխատում են 7—8 ժամ և շնորհիւ նրան, որ ծառայողները զանազան ազգութիւններից են, արանք ստանում են թիւրք, հայ, յոյն, կասթիլի, պրոստասանա, անգամ ճիւղա տօները, այնպէս որ աշխատում են շարքեր գրեթէ միայն 5 օր։ Մնացած առևտրական հիմնարկութիւններում անբնորոտ աշխատում են և տուներին և լի օրերին։

Վերին աստիճանի անբարար գրութեան մէջ է գտնվում և բանւորական ընկալարանային գրութիւնը։

ԻՆՇՆԱՆԷԼ «ԵՆԻՐՊՊԵՅԻ ՊԱՐՏԱՆՈՐՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍԻՆ

Պարտաւորների ժողովի նախկին նախագահ Պոլ Իշնանէլ հանգեա եկաւ «Մասնա» լրագրում «Եւրոպայի պարտաւորութիւնը» վերնագիրը կրող մի շարք յօդուածով ի նպաստ արվեստանս պետութիւնների։

Փրանսիան, ասում է Իշնանէլ, միշտ գեղեցիկ յարաբերութիւններ էր պահպանում Աւստրիայի հետ։ Նա չէ մոռացել, որ 1879 թ.ին կոմս Անտուանը չհաջողակ աստորոգիւնական պայմանագրով նախ քան բերանը դարձնել Փրանսիայի դէմ։ Երկրորդ կայսրութեան նախապետական քաղաքականութիւնը Փրանսիական դրամագրութեան պատճառով և ճակատագրական էջերից մէկն էր։ Սակայն Աւստրիայի հետ բարեկամութեան պատճառով չէ կարելի մոռանալ թաղանթան ժողովուրդների կենսական օրինական շահերը։ Սերբիան և Չեխոսլովակիան իրանց անկախութեան համար վարած կռուով մեծ ծառայութիւն մատուցին Եւրոպային։ Սերբիան Եւրոպայի առաջապահ գունդն էր թիւրքերայի դէմ և դրա համար անարժան կերպով գոհ չէին բերում նրան, սխտած կարծւոյցեան խաղաղութիւնից և վերջացնելով բերինեան կոնգրէսով։

Փրանսիան պարտաւոր է դերութիւններ տալ Սերբիային կատարանկալ երկարութիւնները, որոնք կը կազմէին նրանց Չեխոսլովակիայի և Աւստրիական ծովի հետ, և Աւստրիան արգելութեան մի բայ կանելը, եթէ երաշխաւորէր այդ բանը նրանց համար։

Աւստրիան ցանկանում է այժմ Բոսնիային և Հերցեգովինային սահմանադրական մի այնպիսի կազմակերպութիւն տալ, որը օգտուներ բերէր կաթոլիկ փոքրամասնութեանը և գերմանական կաթոլիկութեանը և վնաս ուղղափառ ու մանկական ազգայնականութեանը։

Իշնանէլ բարեմաղթում է, որ ներկայ գրութիւնը չը ձգձգվի, որ դադարեն պետութիւնների սէպարատական բանակցութիւնները, որ փոքր պետութիւններին կանֆեդերացիայում ականջ դնեն մեծ պետութիւններին հետ համահասարակ, և ոչ այնպէս, որպէս Բերլինի կոնգրէսում էր, և որ կոնֆեդերացիայի պարագայները ստանան անպակվելի այն խնդիրներով, որոնք բերում են միացումի և Բոլշակոյի անկախութիւնը հրատարակելու պատճառով։

Փրանսիան պարտաւոր է առաջն տանը Աւստրիայի ընդհարմանը Ռուսաստանի հետ Բալկանների պատճառով, որի ժամանակ Աւստրիայի կողմը կը լինի Գերմանիան, որը առաջ կը բերի Փրանսիայի միջամտութեան անհրաժեշտութիւնը եւրոպական պատերազմի մէջ։ Իշնանէլ այս պատճառով է անում Ռուսաստանի թուլութեան վրա, որպէս բոլոր շարքերի նախապատճառով։ «Գերմանիայի առաջնը գալը ճանձնելու մտկոյնի հետևանք է, նրա հետևանք է և Բոսնիայի միացումը։ Փրանսիական դրամագրութիւնը պէտք է ամեն ջանք գործ դնել ընդհարման առաջն տանկու համար այն Մերձարտ Սերբիաբուրում։ Գրա տեղը Իշնանէլ համարում է բալկանեան ժողովուրդների անկախութեան պահպանումը և Փրանսիայի աջակցութիւնը նրանց։ Փրանսիան, որը նպատակ Ռուսաստանի մերձեցմանը Անգլիայի հետ, պարտաւոր է այժմ մերձեցնել թիւրքերին ուղեւորական աշխարհի հետ։ Նա պէտք է

ղեկավարվի «Օսմանեան կայսրութիւնը օսմանների համար, Բալկանները բալկանեան պետութիւնների համար դէպքով մարքիմովը։

ՄԵՍՍԻՆԱՅԻ ԵՐԿԻՐԱՅԻՆԵՐ

Տարեկան ըրոյր աղէտներից վաթթարգոյնը երկրաշարժներն են։ Նրանց հետևանքները այնքան զարնուրելի են, որ, պէտք է անմոռանալի մնային այն ժողովուրդների համար, որոնք մի անգամ են թարկվել են այդպիսի աղէտի։ Սակայն մարդիկ անյիշապար են զէպի բնութիւնը և ականջ չեն դնում նրա ստորերկրեայ ձայնին, երբ նա նրանց նախազգուշացնում է։ Որքան էլ սարսափելի լինի աղէտը Մեսսինայում, նա անսպասելի չէր, և նրա դժբաղդը բնակիչները թէկուզ և անմեղ այնուամենայնիւ մեղաւոր են։ Նրանք չը պէտք է բնակութիւն հաստատէին այդ քաղաքում։

Հարաւային Իտալիան առաջին տեղն է բռնում իրօնիւրեան երկրաշարժներին ենթակայ երկրների շարքում։ 1783 թ.ին ստորերկրեայ հարուածները անդադար կրկնվում էին Կալաբրիայում մի ամբողջ տարվայ ընթացքում, և էլի տասը տարոյ յետոյ նկատվում էր երկրի տատանումը։ Հէնց Մեսսինայում երեք տարի առաջ երկրաշարժ էր, որը ակնեց զաղաքի մի մասը և մոտ երկու հարաւ մարդկային զոհեր տարաւ։ Եւ տեղուր վտանգութեանը կարելի է ասել, որ այն սարսափելի երկրաշարժ էր, որ այս օրերս եղաւ և որի մասին այնքան ցաւալի էր կարգալ, ի հարկէ, վերջինը չէ լինելու Մեսսինայում։

Ինչ 1874 թ.ին աւստրիական յայտնի երկրաբան Ջիւստ Կապուցանում էր, որ Սիցիլիայում և Կալաբրիայում չէ կարելի ծանր բարէ տնրով մեծ քաղաքներ կառուցանել որովհետև նրանց ամեն բոլի ջրնալուծում և սպառնում։

Ի նկատի ունենալով, որ Սիցիլիայի մայրաքաղաքի հետ միասին կործանվեցին մօտ երեսուն մանր քաղաքներ և գիւղեր, Մեսսինայի երկրաշարժը իր զոհերի թիւով, նրանց թիւը հաշուում են մօտ 200 հազար, — առաջին տեղն է գրաւում վերջին հազարամեակում։

Ան «պատմական» երկրաշարժների ցուցակը, որոնք տեղի են ունեցել անցեալ դարում և ներկայ դարի սկզբում։ Այդ ցուցակը ակնհերև ցոյց է տալիս իտալական երկրաշարժի շահերը։

Քիւր Տեպեր	Չոհերի թիւը
1755 Լիւսարն	56,000
1797 Էվիալոր	40,000
1812 Կարակաս	12,000
1822 Հալկալ	20,000
1829 Մուսուխ (Սպանիա)	6,000
1842 Հաիաի	5,000
1856 Կալաբրիա	10,000
1860 Միլոզոլա (Հար.-Ամերիկա)	7,000
1868 Պէրու	25,000
1883 Իսկիա	2,000
1885 Սէրինապոր (Հնդկաստան)	3,000
1888 Իւնան (Չինաստան)	4,000
1891 Եւպոնիա	40,000
1898	
1899 Միլիւն-Ասիա	1,700
1902 Շամախի	2,000
1902 Սէն-Պիէր	30,000
1902 Սէն-Վիցենտ	2,000
1902 Փուրքիստան	10,000
1905 Սիցիլիա և Կալաբրիա	2,500
1906 Սան-Ֆրանցիսկո	1,000
1908 Սիցիլիա և Կալաբրիա մօտ	200,000

Սակայն ճիշտ հաշուել սպանվածների թիւը երկրաշարժի ժամանակ շատ դժուար է և մինչև անգամ անհնար է։

Փրանսիական գիտնական Պարվից իր մի հաւարած ստատիստիկական թիւերի հիման վրա նախատեսեց մի շարք երկրաշարժներ, և վերջին քսանհինգ տարիների ընթացքում, — ասում է նա, — կը գուշակութիւններն իրականացան։ Նա գրում է այժմ «Գործնական պատմութիւն» մէջ, որ 1908 թ.ի դեկտեմբերի 28-ի երկրաշարժն ևս նա գուշակեց շատ ամիսներ և մինչև անգամ տարիներ առաջ։ («H. B.»)

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ն Ե Ր

ՊԵՏԵՐՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐ. ԳՐՈՒՄ.

15 յունվարի

ՊԵՏԵՐՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐ. Մի օրում խօսերայով հիւանդացան 26, մեռան 7 հոգի։

Այսօր, Փրանսիական դեսպան Տուշարի մօտ, տեղի ունեցաւ առաջին պաշտօնական իրաւարտ ներկայ էին միմեյտոյների խորհրդի նախագահը, արտաքին գործերի, պալատի և այլ մինիստրները, դիվլոմատական մարմնի անդամները, բարձր զինւորական և քաղաքացիական պաշտօնեաներ։

1904 թ. 25 հոպէկանց պատասխան նամակադրոյնի փոխարէն գործադրութեան է հանվում նոյն արժողութեանը նոր տեսակի նամակադրոյններ։

Բարձրագոյն հրամանով Ֆինլանդական սէյմը գումարովն է Հէլսինգֆորսում փերբրվարի 3/16 ին։

Կիւիվ. Գեներալ-Նաճանգապար պարզև նշանակեց վաճառական Բէլիշտայնի մարզապանի գտնողին։

ՊԵՏԵՐՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐ. Իտալիայի Պատվածների օգտին հանգանակութիւն է սկսված թիֆլիսում, Կիլիկիայում, Բագլամում, Կոլիայում, Վաղարշապատում, Մամուրայում և այլն։

Կիւիվ. Յիբրեւկայի ընկերութեան շաքարի գործարանում ծագած հրդեհը պատճառեց 600,000 ռուբլու վնաս։

Կիւիվի կանանց դասընթացքների խորհուրդը մշակեց և հաստատութեան ներկայացրեց նոր կանոնադրութեան նախագիծ, որով դասընթացքները վերակազմում են կանանց համարարանի երեք ֆակուլտետներով — պատմալեզուաբանական և ֆիզիկո-մաթեմատիկական. բժշկական բաժինը դատվում է. առանձին կրթական հաստատութիւն աւարտողները թոյլատրվելու են քննութիւններին համարարանի կից և ստանալու են դիվլոմ համարարանական բոլոր իրաւունքներով։

ՊԱՐԿՕՎ. Հարաւային երկաթուղագծի վրա ստակի քամներ են, որոնք դժուարացնում են գնացքների երթևեկութիւնը։ Սահմանափակ հասնում է 25-ի ըստ Բէօմիւրի։

ԿՈՒՐՍԿ. Անյայտ պատճառից, առ ժամը 8-ին, մեծ հրդեհ ծագեց Մարկեթի կանանց գիմնասիայի շինութեան մէջ։ Շուտով հանրակրթականը չէ գրգռացնել։ Մեծ հանրակրթականը բոլորովին Շինութիւնը չէր հասնում։ Նա սպառնակաբան էր։ Վնասը հասնում 70,000 ռուբլու։ Պարագմունքները ժամանակաւորապէս ընդհատվեցին։

ՆԱՐՏՈՒՄ. Նահանգական զենամուկային ժողովը մի շարք գումարներ յատկացրեց ազգայնականութեանը գիւղատնտեսական օգնութեան համար։

Կիւիվ. Սկզբից Լուբէնի յեղափոխական կազմակերպութեան գործի քննութիւնը Մեղադրվում են 38 հոգի, որոնց մէջն են առաջին Գումայի անգամ Շեմէա. Նախկին քաղաքագլուխը, հարկային տեսուչը և ուրիշ հասարակական գործիչներ։ Վկաների թիւը 400-ից աւել է։

ՄՕՍԿՎԱ. Լիւբեմանիկ թաղում երեմէ-իվի տանը բռնվեց սօց. դիմ. լաւ սարքած սպարանը։ Գրավեցին «Рабочее Знание» լրագրի շարուածը, ստանք և թուրքի։ Ձերբակալվեցին 10 հոգի։ Սրա հետ տեղի են ունենում ուրիշ ձերբակալութիւններ։

ՎԻՐՈՒՄ. Հօգեղբիւրտը, ընկելով Պօլով-նեկի գործը, որ մեղադրվում է Հերցեգուշինի սպանութեան մէջ, որոշեց գործը վերադարձնել Կիլիկիայի գաւառական դատարանին ի վերաքննութիւն երկու կողմերի ներկայութեան։

ԿԱՆԱԹԱ. Ունեւէր-օֆիցերը և 22 զինւորներ տեղափոխեցին ճիւղներով և զենքերով վախճան Բէլուշիտան։ Փոխառակները յարձակվեցին Գվազից Գայայայտ զինոջ պատի վրա, սպանեցին հետ երկու կրակաւորներ։

ՏԱՆԺԷՐ. Համարեան բոլոր առևտրական տնրերի և բանկերի ներկայացուցիչների ժողովում միաձայն որոշվեց կազմել սինդիկատ իրանց անտեսական շահերի պաշտպանութեան համար։

ՄԵՐԱԳԻՐ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԱՆԱԹԱՐ Հրատարակչները Ա. ԲԱՆԱԹԱՐ Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿԱՍԵԱՆ Հ. ԱՌԱԲԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

1909 թ. յունվարի 1-ին առաջին ներքին փոխառութեան հանգուցման տիրած դուրս եկան հետևեալ տոմսերը.

8929, 16533, 1527, 1948, 18908, 1204, 4903, 18064, 16467, 19255, 12639, 13340, 14992, 18604, 18604, 7814, 16597, 6628, 14509, 16719, 1542, 1976, 4307, 3165, 19436, 3833, 7329, 7354, 11140, 2666, 7294, 16636, 14839, 11921, 11201, 3300, 15503, 1424, 3631, 5622, 2277, 16208, 19000, 3048, 19221, 10263, 16293 19851, 5137 14343, 12564, 4505, 2077, 10604, 19583, 623, 6681, 16307, 10444, 3512, 11677, 19442, 4462, 15949, 8039, 10954, 10367, 2716, 7538, 8239, 17460, 16347, 15233, 3617, 9903, 12181, 14126, 18898, 1949, 5281, 5365, 642, 12727, 11315, 17470, 5713, 4863, 83, 802, 1154, 19009, 5606, 7831, 15919, 11195, 12060, 4135, 10808, 469, 11687, 13190, 10701, 9980, 6592, 1391, 18056, 1276, 14871, 2654, 9645, 9325, 11727, 15331, 18452, 14252, 6802, 18503, 11347, 3486, 3660, 9701, 18864 12906, 2035, 1615, 4175, 9137 11127, 3527, 17906, 7790, 8268, 15880, 18235, 8336, 9144, 10980, 2273, 7482, 1137, 9392, 8155, 7276, 6610, 16290, 17193, 15350, 11812, 10597, 10702, 1639, 8413, 3592, 11755, 2949, 17953, 2949, 17953, 2949, 17953, 11761, 11942, 14413, 3141, 15012, 1342, 251, 8721, 12685, 514 8988, 12930, 19407, 2029, 16549, 13595, 15400, 15883, 7388, 560, 7258, 36911, 15517, 10376, 9790, 5380, 19598, 3313, 11911, 13645, 13353, 10995, 7011,

3993, 9427, 11605, 408, 3050, 13388, 18626, 8132, 13919, 14267, 7513, 3130, 12401, 11259, 625:

Յ Ի Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ն Ե Ր

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՌՐ ՀԻՆԱԴԱՆՈՑ ԲԺՇԿԱԿՊԵՑ Բ. ՆԱԿԱՍԱՐԻՆԵԱՆԻ

- Հիմնված 1880 թ.
- (Կուկիա, Վորոնոյովի արձանի հանդէպ)
- Ընծոյ օր, քաղկեդոնի օրերից ԱՌԱՍՏՆԵՐԿ՝
- Բ. Ա. ՆԱԿԱՍԱՐԻՆԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաւորութեան և վնասակար (սիֆիլիս) հ.:
- Կ. Մ. ՉԻԿՕՎՆԻ—9 1/2—10 ժ. աչքի, ներքին և ներարային:
- Զ. Բ. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
- Ն. Տ. ՄՈՒՂԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կուկիայի և բժի հ.:
- Մ. Կ. ԱԻՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վնասակար, վիրաւորութեան և միզասեռ.
- Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հ. և մտղախոտ:
- Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.:
- Կ. Ն. ՏՈՒՐՈՎԻՉ Կ. Մ. ՏՈՒՐՈՎԻՉ—1 1/2—2 ժ. մանկաբարձութեան:
- Գ. Յ. ԳՈՒԳԵՆՕՎ—12—12 1/2 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան:
- Օ. Վ. ԳԵՅԵՎԿԱՅՍԱՆ-ԷՆԳԵԼ—6—6 1/2 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
- Ի. Փ. ՄԱՐՇԻՆԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հ. և մտղախոտ:
- Վաւոր 50 և. Չարտերը քրի համարների (կիւիւրիսի) և օպիոցայի համար առանձին։
- Հիւանդանոցի վերաբնութիւնը
- Բժշկական Բ. Նապասարգեան

Փեարվարի 1-ից Թիֆլիսում բացվում է ՄԱՍՆԱԿՈՐ ԶՈՒԼՎԱԿԱՆՈՑ

որը կը գործէ շուր ամիս շարունակ և կը սովորեցնէ շուշակութեան արհեստը։ Գասնակարգի զինն է 8 ռուբլի։ Ընդունակ աշակերտուհիները կարող են իւրացնել արհեստը և աւելի կարճ միջոցում։

Ընդունելութիւնը ամեն օր, երեկոյան ժամը 3-ից մինչև 6-ը, 9 լրջ քաղաքամասում, Աւստրիական փողոց № 3, տուն Սարգսեանի, հարցնել օրերը Սաթեմիկ Գասապրեանցին, և 3-րդ քաղաքամասում, Կիլիկիական փողոցի և Վէլիկայայ փող. անկիւն, № 2 տուն վերին յարկ, հարցնել օրերը Տիտանովային։

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ ԵՐԻ, ԵՐԻՊԱՐԵԱՆՆԵՐ ԵՒ ՆԱԶԱՐԵԱՆՆԵՐ

Բացել է մանուկապետական պանսոն Յունվարի 1-ից 1909 թ. Թիֆլիսում, Սիւնի փող., Սիւնի տանարի դիմաց, № 8—10. Նոյնպէս և Հին-Նախիճանում։

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Ե ՄԱՏՆԵՒԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

(2.) 29. 6—2

ԱՆՏՐԱՅԻՏ

ամենալաւ յասկութեամ, Դոնցեկի համբիւրից, իմ. Ossoji ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ և «ИЖЕНЕРЪ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՏԵՆԱԿՈՒՄ

Ըստ ցանկութեան գնողների ուղարկվում է և տնրերը։ Ընդունվում են վաւարանները անտարցիտով վերանորոգելու պատուէրներ։

Կիրոջայայ փ. № 6. Տէլէֆոն № 888.